

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Α. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Επιμέλεια: Διονύσιος Φιλίππου

Επίκουρος Καθηγητής Νομικής ΔΠΘ

Σ 26.3, 87.1, 93.1, 96 και ν. 2521/1997 άρθρο 7.1

Ιδιότητα και μισθολόγιο των στρατιωτικών δικαστών

Οι στρατιωτικοί δικαστικοί λειτουργοί έχουν διττή ιδιότητα: του δικαστή και του στελέχους των ενόπλων δυνάμεων. Συνεπώς έχει ο νομοθέτης την ευχέρεια είτε να εξομοιώσει αυτούς μισθολογικά προς τους δικαστικούς λειτουργούς των τακτικών δικαστηρίων είτε να καθορίσει μισθολογική αντιστοιχία με τα λοιπά στελέχη των ενόπλων δυνάμεων (πλειοψη.). *Αντιθ. μειοψηφία:* Η διάταξη του άρθρου 7.1 του ν. 2521/97 κατά την σύμφωνη προς το Σύνταγμα ερμηνεία της περιλαμβάνει και τα μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων, τα οποία έχουν την ιδιότητα του τακτικού δικαστικού λειτουργού.

ΟλομστΕ 2857/2003

(Σύνθεση: Χ. Γεραράς, Α. Τσαμπάση, Η. Παραράς, Ι. Μαρή, Γ. Παναγιωτόπουλος, Σ. Καραλής, Ε. Γαλανού, Φ. Αρναούτογλου, Γ. Παπαμεντζελόπουλος, Π. Πικραμένος, Α. Θεοφιλοπούλου, Θ. Παπαεαγγέλου, Δ. Πετρούλιας, Ν. Ρόζος, Α. Ράντος, Δ. Μπριόλας, Ε. Σαρπ, Ν. Μαρκουλάκης, Δ. Μαρινάκης, Π. Κοτσώνης, Μ. Καραμανώφ - εισηγήτρια, Ι. Μαντζουράνης, Α. Σακελλαροπούλου, Α. Χριστοφορίδου, Δ. Αλεξανδρή, Σύμβουλοι και Δ. Εμμανουηλίδης, Π. Τσούκας, Πάρεδροι)

1. Επειδή δια της υπό κρίσιν αιτήσεως, ασκουμένης κατά νόμον ατελώς και άνευ παραβόλου, ζητείται η αναίρεσις της υπ' αριθμ. 2.229/2000 αποφάσεως του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, δια της οποίας απερρίφθη έφεσις του Ελληνικού Δημοσίου κατά της υπ' αριθμ. 11721/1998 αποφάσεως του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών. Δια της τελευταίας αυτής αποφάσεως είχε γίνει δεκτή αγωγή του αναιρεσιβλήτου, δικαστικού λειτουργού του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων, και ανεγνωρίσθη η υποχρέωσις του Δημοσίου να καταβάλει εις αυτόν το ποσό των 6.242.519 δρχ. κατ' εφαρμογήν του ν. 2521/1997 περί ειδικού μισθολογίου δικαστικών λειτουργών.

2. Επειδή η υπόθεση παρεπέμφθη εις την Ολομέλεια λόγω σπουδαιότητος δια της υπ' αριθμ. 368/2002 αποφάσεως του ΣΤ' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας (άρθρ. 14 παρ. 2 π.δ. 18/89/Α8).

3. Επειδή, ως προκύπτει εκ της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ο αναιρεσιβλητος, δικαστικός λειτουργός του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων με

βαθμόν Αναθεωρητού Β, εξομοιούμενον βαθμολογικώς προς τον βαθμόν του Αρεοπαγίτου (άρθρον 52 παρ. 1 στοιχ. β' του ν. 2304/1995) εμισθοδοτήθη κατά το χρονικόν διάστημα από 1.1.1997 μέχρι 31.12.1997 επί τη βάσει του βαθμού του Υποστρατήγου κατά την αντιστοιχίαν του άρθρου 142 του ν. 2305/1995. Δια της από 17.2.1998 αγωγής του ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών εξήτησε να αναγνωρισθεί ότι παρανόμως το Δημόσιον δεν του κατέβαλε δια την ως άνω χρονικήν περίοδον επί πλέον το ποσό των δρχ. 6.243.000, το οποίον εδικαιούτο ως εκ της μισθολογικής εξομοιώσεώς του προς Αρεοπαγίτην κατά τας διατάξεις του ν. 2521/1997 περί ειδικού μισθολογίου των δικαστικών λειτουργών. Η αγωγή αυτή εγένετο δεκτή δια της υπ' αριθμ. 11721/1998 αποφάσεως του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών επί τη αιτιολογία ότι η εξαίρεσις των μελών του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων, οι οποίοι είναι δικαστικοί λειτουργοί κατά την έννοια του άρθρου 87 παρ. 1 του Συντάγματος, εκ της εφαρμογής του ειδικού μισθολογίου του ν. 2521/97, συνιστά αδικαιολόγητον δυσμενή μεταχείρισιν τούτων κατά παράβασιν της συνταγματικής αρχής της ισότητος. Έφεσις του Δημοσίου κατά της ανωτέρω αποφάσεως απερρίφθη δια της αναρριεσβαλλομένης αποφάσεως με την αιτιολογία ότι η παράλειψις του νομοθέτη να συμπεριλάβει και τους εν λόγω δικαστικούς λειτουργούς εις το ειδικόν μισθολογικόν καθεστώς του ν. 2521/1997 αντίκειται στα άρθρα 4, 26 παρ. 3, 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος.

4. Επειδή στο άρθρο 26 παρ. 3 του Συντάγματος προβλέπεται ότι: «Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια· οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού». Περαιτέρω στο μεν άρθρο 87 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι: «Η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία», στο δε άρθρο 88 παρ. 2 ότι: «Οι αποδοχές των δικαστικών λειτουργών είναι ανάλογες με το λειτούργημά τους. Τα σχετικά με τη βαθμολογική και μισθολογική τους εξέλιξη και με την κατάστασή τους γενικά καθορίζονται με ειδικούς νόμους». Τέλος, το Σύνταγμα στο μεν άρθρο 93 παρ. 1 προβλέπει ότι: «Τα δικαστήρια διακρίνονται σε διοικητικά, πολιτικά και ποινικά και οργανώνονται με ειδικούς νόμους», στο δε άρθρο 96 ότι: «4. Ειδικοί νόμοι ορίζουν: α) Τα σχετικά με τα στρατοδικεία, ναυτοδικεία και αεροδικεία, στην αρμοδιότητα των οποίων δεν μπορεί να υπαχθούν ιδιώτες, β) Τα σχετικά με το δικαστήριο λειών. 5. Τα δικαστήρια του στοιχείου α' της προηγούμενης παραγράφου συγκροτούνται κατά πλειοψηφία από μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων, που περιβάλλονται με τις εγγυήσεις λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας του άρθρου 87 παρ. 1 του Συντάγματος. Για τις συνεδριάσεις και αποφάσεις των δικαστηρίων αυτών εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 έως 4 του άρθρου 93. Τα σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου αυτής, καθώς και ο χρόνος που θα αρχίσει η ισχύς τους, ορίζονται με νόμο».

5. Επειδή, σε εκτέλεση της επιταγής του άρθρου 96 παρ. 5 του Συντάγματος περί εναρμονίσεως του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των στρατιωτικών δικαστηρίων προς το συνταγματικό σύστημα απονομής της δικαιοσύνης εκδόθηκε ο ν. 2304/1995 (Α' 83), ο οποίος ορίζει στο άρθρο 2 αυτού ότι: «Οι δικαστικοί λειτουργοί του δικαστικού σώματος ενόπλων δυνάμεων απολαύουν λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας», περιλαμβάνει δε, μεταξύ άλλων, ρυθμίσεις εν σχέσει προς τον διορισμό αυτών δια διαγωνισμού, τα θεμελιώδη καθήκοντα, τα ασυμβίβαστα, καλύματα και δικαιώματα, την υπηρεσιακή τους κατάσταση, την αρχαιότητα και το πειθαρχικό δίκαιο. Επακολούθησε ο 2521/1997 (Α' 174) περί ειδικού μισθολογίου δικαστών, ο οποίος όρισε στο άρθρο 7 παρ. 1 ότι: «οι διατάξεις των άρθρων 1 μέχρι και 6 του παρόντος εφαρμόζονται αποκλειστικά και μόνο στους δικαστικούς λειτουργούς του Συμβουλίου της Επικρατείας, των Πολιτικών και Ποινικών Δικαστηρίων, του Ελεγκτικού Συνεδρίου, των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων και της Γενικής Επιτροπείας αυτών, όχι δε και σε άλλους λειτουργούς ή υπαλλήλους του δημοσίου εν γένει τομέα που τυχόν εξομοιώνονται βαθμολογικά ή μισθολογικά με δικαστικούς λειτουργούς».

6. Επειδή, από το συνδυασμό των ανωτέρω συνταγματικών διατάξεων, προκύπτει ότι τα στρατοδικεία, ναυτοδικεία και αεροδικεία αποτελούν ειδικά ποινικά δικαστήρια συγκροτούμενα κατά πλειοψηφία από δικαστικούς λειτουργούς που ανήκουν οργανικά στο δικαστικό σώμα των ενόπλων δυνάμεων. Οι στρατιωτικοί δικαστικοί λειτουργοί έχουν τη διττή ιδιότητα του δικαστή και του στελέχους των ενόπλων δυνάμεων και δεν υπόκεινται ευθέως στις ρυθμίσεις του πρώτου κεφαλαίου του τμήματος Ε' του Συντάγματος. Ο εκδιδόμενος, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 96 παρ. 5 Συντάγματος, εκτελεστικός νόμος μπορεί να ρυθμίσει το καθεστώς υπηρεσιακής καταστάσεως, κατ' εκτίμηση των ιδιαιτεροτήτων που επιβάλλονται από τη διπλή ιδιότητα του δικαστή και του αξιωματικού, υπό την προϋπόθεση όμως ότι θα εξασφαλίζεται η προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία τους κατά την άσκηση των δικαστικών καθηκόντων. Ειδικότερα, καθόσον αφορά το μισθολογικό καθεστώς, ο νομοθέτης έχει την ευχέρεια είτε να εξομοιώσει τους στρατιωτικούς δικαστές προς τους δικαστικούς λειτουργούς των τακτικών διοικητικών, πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων, είτε να καθορίσει μισθολογική αντιστοιχία προς τα λοιπά στελέχη των ενόπλων δυνάμεων. Το ειδικό μισθολόγιο των τακτικών δικαστικών λειτουργών του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος δεν εφαρμόζεται ευθέως στους ποινικούς δικαστές της στρατιωτικής δικαιοσύνης διότι το άρθρο 96 παρ. 5 δεν παραπέμπει στο άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος. Συνεπώς, δεν είναι ορθή η κρίση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η παράλειψη του νομοθέτη να συμπεριλάβει τους δικαστικούς λειτουργούς των ενόπλων δυνάμεων στο ειδικό μισθολόγιο του ν. 2521/1997 αντίκειται στα άρθρα 4, 26 παρ. 3, 76 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος και ότι προς αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης το μισθολογικό

καθεστώς του νόμου αυτού επεκτείνεται αυτοδικαίως στους εν λόγω δικαστικούς λειτουργούς. Αν και, *κατά τη γνώμη των Συμβούλων* Αθ. Τσαμπάση, Ι. Μαρή, Γ. Παναγιωτόπουλου, Θ. Παπαευαγγέλου, Ν. Ρόζου, Αθ. Ράντου, Ειρ. Σαρπ, Μ. Καραμανώφ, Αικ. Χριστοφορίδου, Δ. Αλεξανδρή και του Παρέδρου Δ. Εμμανουηλίδη, από το συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει ότι τα μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων απολαύουν όλων των εγγυήσεων προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και, ως εκ τούτου, έχουν σαφώς την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού, όπως την εγγυάται το άρθρο 26 του Συντάγματος και προσφέρει σε κράτος δικαίου, το οποίο δεν επιτρέπει την υπαγωγή κατηγορίας πολιτών στη δικαιοδοσία δικαστηρίων με μειωμένες εγγυήσεις ανεξαρτησίας. Κατά ταύτα, η παραπομπή του άρθρου 96 παρ. 5 μόνο στο άρθρο 87 παρ. 1 του Συντάγματος αρκεί για να τους διασφαλίσει την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού και δεν απαιτείται παραπομπή και στα άρθρα 88 επ., τα οποία αποτελούν οργανωτικές εξειδικεύσεις της θεμελιώδους γενικής ρήτηρας του άρθρου 87 παρ. 1. Η δομή αυτή των συνταγματικών διατάξεων αποσκοπεί προδήλως στο να καταστήσει δυνατή στον κοινό νομοθέτη την κατάλληλη προσαρμογή των ως άνω εξειδικεύσεων προς τις οργανωτικές ιδιαιτερότητες του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων. Περαιτέρω, συμπλήρωμα και αυτονόητη προϋπόθεση της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας των δικαστών είναι το ειδικό μισθολόγιο αυτών, το οποίο, προβλέπει ανάλογες προς το λειτούργημά τους αποδοχές (ΟλομΣτΕ 130/1992) και στο οποίο υπάγονται όλοι οι έχοντες την ιδιότητα του τακτικού δικαστή. Κατά συνέπεια, η διάταξη του άρθρου 7 παρ. 1 του ν. 2521/1997, αναφερόμενη, μεταξύ άλλων στους δικαστικούς λειτουργούς των ποινικών δικαστηρίων, προδήλως περιλαμβάνει, κατά τη σύμφωνη προς το Σύνταγμα ερμηνεία αυτής, και τα μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων, τα οποία, κατά τα εκτεθέντα, έχουν την ιδιότητα του τακτικού δικαστικού λειτουργού. Ενόψει των ανωτέρω πρέπει, κατά την κρατήσασα γνώμη, να γίνει δεκτή η υπό κρίση αίτηση και να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση.

Σημείωση

Το επίμαχο θέμα γενικά της επέκτασης ειδικού μισθολογίου υπό το πρίσμα της αρχής της ισότητας απασχόλησε εκ νέου την Ολομέλεια του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου.

Αυτή τη φορά η Ολομέλεια του ΣτΕ έκρινε το ζήτημα της εξαίρεσης ή μη των μελών του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων από την εφαρμογή του ειδικού μισθολογίου (ν. 2521/1997).

Μετά την παράθεση των συναφών συνταγματικών κανόνων που διέπουν την επίδικη περίπτωση (άρθρα 26 παρ. 3, 87 παρ. 1, 88 παρ. 2, 93 παρ. 1 και 96) καθώς και των κανόνων της κοινής νομοθεσίας, η πλειοψηφία της Ολομέλειας αποφάνθηκε ότι η *διτή ιδιότητα των στρατιωτικών δικαστικών λειτουργών* (ως δικαστών αφε-

νός και ως στελεχών των ενόπλων δυνάμεων αφετέρου) συνιστά τον απαραίτητο δικαιολογητικό λόγο της μη υπαγωγής της κατηγορίας αυτής στο ρυθμιστικό πεδίο του πρώτου κεφαλαίου του Ε΄ Τμήματος του Συντάγματος.

Κατά συνέπεια, ο κοινός νομοθέτης διαθέτοντας αντιστοιχη διακριτική ευχέρεια μπορεί είτε να εξομοιώσει μισθολογικά τους στρατιωτικούς δικαστές προς τους δικαστικούς λειτουργούς των τακτικών διοικητικών, πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων είτε να καθορίσει μισθολογική αντιστοιχία προς τα λοιπά στελέχη των ενόπλων δυνάμεων.

Επί του θέματος αυτού ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η άποψη της μειοψηφίας. Συγκεκριμένα, η άποψη αυτή δέχεται ότι από το συνδυασμό και την ερμηνευτική προσέγγιση των συναφών διατάξεων συνάγεται ότι, τα μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων εφόσον απολαύουν όλων των εγγυήσεων της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας που προβλέπονται από τις κείμενες συνταγματικές διατάξεις, διαθέτουν την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού. Ως εκ τούτου η διάταξη του άρθρου 7 παρ. 1 του ν. 2521/1997 καταλαμβάνει και τα μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων. Πρέπει δε να επισημανθεί ότι, στο ερμηνευτικό αυτό συμπέρασμα καταλήγει η άποψη αυτή με επίκληση της σύμφωνης προς το Σύνταγμα ερμηνείας της ως άνω νομοθετικής διάταξης.

Πάντως, πρέπει να τονισθεί ότι, η υπόθεση αυτή δικαιολογημένα κατατάσσεται στην κατηγορία εκείνη των δικαστικών υποθέσεων που χαρακτηρίζονται από μεγάλο βαθμό «ερμηνευτικής αμφισημίας».

Δ.Φ.

π.δ. 186/1992 άρθρο 33.4

Βάρος αποδείξεως της εικονικότητας φορολογικού στοιχείου

Η φορολογική αρχή φέρει το βάρος αποδείξεως της εικονικότητας φορολογικών στοιχείων, στην περίπτωση δε που επικαλείται ανυπαρξία του εκδότη τους βαρύνεται με την απόδειξη και αυτής.

ΣτΕ 1553/2003

(Σύνθεση: Η. Παπαγεωργίου, Α. Συγγούνα, Δ. Αλεξανδρή, Σύμβουλοι και Ε. Αναγνωστοπούλου, Ι. Γράβαρης - εισηγητής, Πάρεδροι)

Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται, παραδεκτώς, η αναίρεση της υπ' αριθ. 93/1999 αποφάσεως του Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης, με την οποία απορρίφθηκε έφεση του Δημοσίου κατά της υπ' αριθ. 178/1996 αποφάσεως του Διοικητικού Πρωτοδικείου Κοζάνης. Με την τελευταία αυτή απόφαση, κατ' αποδοχόν προσφυγής της ανααιρεσίβλητης εταιρίας, είχε ακυρωθεί η υπ' αριθ. 92/30.5.1995 πράξη

του Προϊσταμένου της Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας Κοζάνης, με την οποία είχε επιβληθεί εις βάρος της εν λόγω εταιρίας συνολικό πρόστιμο 206.777.823 δρχ. για παραβάσεις του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων.

Επειδή, στην παράγραφο 4 του άρθρου 33 του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (π.δ. 186/1992, Α' 84) ορίζεται ότι: «Η έκδοση πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων και η λήψη εικονικών τιμολογίων και δελτίων αποστολής θεωρείται ιδιαίτερη φορολογική παράβαση και επιβάλλεται πρόστιμο μέχρι το πενταπλάσιο της αξίας κάθε στοιχείου ...». Κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, όταν αποδίδεται σε ορισμένο επιτηδευματία η παράβαση της λήψεως τιμολογίου εικονικού, υπό την έννοια είτε ότι δεν έχει πραγματοποιηθεί η συναλλαγή στην οποία αυτό αναφέρεται είτε ότι έχει μεν πραγματοποιηθεί η συναλλαγή, όχι όμως, όπως εμφανίζεται, με τον φερόμενο ως εκδότη του τιμολογίου, η φορολογική αρχή βαρύνεται, κατ' αρχήν, με την απόδειξη της εν λόγω εικονικότητας. Εξ άλλου, στην τελευταία ως άνω περίπτωση, αν δηλαδή η αποδιδόμενη σε ορισμένο τιμολόγιο εικονικότητα συνίσταται στο ότι έχει μεν πραγματοποιηθεί η σχετική συναλλαγή, όχι όμως με το πρόσωπο που εμφανίζεται ως εκδότης του τιμολογίου, η εικονικότητα θεωρείται αποδεδειγμένη αν αποδειχθεί ότι το εν λόγω πρόσωπο είναι ανύπαρκτο ή ότι δεν έχει δηλώσει έναρξη επιτηδεύματος ούτε έχει προβεί σε θεώρηση φορολογικών στοιχείων· στην περίπτωση δε αυτή στοιχειοθετείται, κατ' αρχήν, παράβαση για τον επιτηδευματία που αποδέχεται τέτοιο τιμολόγιο, εκτός εάν εκείνος αποδείξει ότι είχε καλή πίστη κατά το χρόνο της συναλλαγής. Και στην εν λόγω περίπτωση όμως, η φορολογική αρχή, η οποία, κατά τα προεκτεθέντα, έχει το βάρος της αποδείξεως της εικονικότητας, βαρύνεται με την απόδειξη της κατά τ' ανωτέρω ανυπαρξίας (ή της έλλειψης δηλώσεως έναρξεως επιτηδεύματος και θεώρησεως στοιχείων) του φερόμενου ως εκδότη των τιμολογίων.

Επειδή, εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, το επίδικο πρόστιμο επεβλήθη εις βάρος της αναιρεσιβλήτης εταιρίας (που είχε έδρα την Κοζάνη και αντικείμενο εργασιών «τη μελέτη και εκτέλεση πάσης φύσεως τεχνικών έργων») με την αιτιολογία ότι η εταιρία αυτή, κατά το έτος 1994, «έλαβε και καταχώρισε στα βιβλία της ένδεκα τιμολόγια πωλήσεως - δελτία αποστολής (υπ' αριθ. 3/29.6.94, 5, 6, 7 και 8/30.6.94, 7080/27.9.94, 7081/28.9.94, 7082/29.9.94, 7084, 7085 και 7086/30.9.94), συνολικής αξίας 58.411.814 δραχμών, πλέον Φ.Π.Α. 10.514.127 δρχ., εκδόσεως του Γ.Κ., τα οποία ήσαν εικονικά διότι οι [σχετικές] «συναλλαγές, που αφορούσαν στην προμήθεια λιπαντικών, λαδιών και ελαστικών, δεν πραγματοποιήθηκαν με τον αναγραφόμενο, στα εν λόγω στοιχεία ανωτέρω επιτηδευματία, αλλά με άλλα πρόσωπα». Στην κρίση αυτή περί εικονικότητας κατέληξε η φορολογική αρχή μετά από σχετικό έλεγχο και με βάση τις ακόλουθες, όπως περιγράφονται στην αναιρεσιβαλλομένη, διαπιστώσεις και εκτιμήσεις της εν σχέσει προς την ύπαρξη και τη δραστηριότητα του φερόμενου ως εκδότη των κατά

τ' ανωτέρω τιμολογίων: «1) Ο αριθμός ταυτότητας Ν. 662343 του Τ.Α. Καβάλας, ο οποίος αναφέρεται τόσο στην υποβληθείσα από αυτόν στην Α' ΔΟΥ Θεσσαλονίκης από 5.8.93 δήλωση ενάρξεως επιτηδεύματος με αντικείμενο εργασιών την εμπορία ορυκτελαίων και ελαστικών, όσο και στο σχετικό σημείωμα θεώρησης που συντάχθηκε την ίδια ημερομηνία όταν αυτοπροσώπως θεώρησε και παρέλαβε ένα βιβλίο εσόδων - εξόδων, είναι πλαστός διότι αφενός από έρευνα που διενήργησε το παράρτημα ΥΠΕΔΑ της Καβάλας διαπιστώθηκε ότι: «οι αριθμοί ταυτοτήτων που δίνονται από την Καβάλα αρχίζουν από 612 και όχι από 662» αφετέρου ανήκει σε άλλο πρόσωπο και συγκεκριμένα στον Ι.Α., όπως αυτό προέκυψε από αλληλογραφία με το γραφείο ταυτοτήτων του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως· 2) ενώ στο από 29.7.93 μισθωτήριο συμβόλαιο που κατέθεσε στην Α' ΔΟΥ Θεσσαλονίκης αναφέρεται ότι εκμισθώνει από τον Δ.Π. επαγγελματικό χώρο που βρίσκεται στη Θεσ/νίκη για χρονικό διάστημα δύο ετών (29.7.93 έως 29.7.95), η σύζυγος του προαναφερόμενου εκμισθωτή (Χ.Π.) σε επιτόπιο έλεγχο δήλωσε ότι ο μισθωτής του παραπάνω χώρου αφού πλήρωσε το ενοίκιο του μηνός Δεκεμβρίου 1993 «εγκατέλειψε το κατάστημα, μεταφέροντας τα εμπορεύματα (λάδια και λάστιχα) σε άγνωστη διεύθυνση» καθώς και ότι τον Γ.Κ. δεν τον «γνώρισε ποτέ, παρά μόνον τους υπαλλήλους του που έρχονταν στο κατάστημα»· 3) την 6.8.93 θεώρησε στην ίδια ΔΟΥ (Α' Θεσ/νίκης) ένα στέλεχος Τ.Π. - Δ.Α. με αριθμηση 1-50 και ένα στέλεχος Δ.Α. με την ίδια αριθμηση, τα οποία παρέλαβε ο πληρεξούσιος του Π.Π., βάσει όμως ειδικού πληρεξουσίου το οποίο δημιουργεί ερωτηματικά ως προς την εγκυρότητά του διότι ενώ φέρεται ότι συντάχθηκε στη Νέα Υόρκη στις 5.5.93, η ακριβής μετάφρασή του έγινε στην Ελλάδα την επομένη (6.5.93) από τη δικηγόρο Καβάλας Ε.Π. ... και 4) Στις 20.12.93 και 25.4.94 θεώρησε στην ίδια παραπάνω Δ.Ο.Υ. (Α' Θεσ/νίκης) διάφορα στοιχεία τα οποία στη μεν πρώτη περίπτωση παρέλαβε η Α.Κ., υπάλληλος του Γ.Β., ο οποίος διατηρεί λογιστικό γραφείο επί της οδού Ταντάλου αρ. 30, ενώ όπως προκύπτει από σχετική εγγραφή στο σημείωμα θεώρησης βιβλίων και στοιχείων υπήρχε εξουσιοδότηση του ίδιου (εκδότη) προς τον Π.Π. με ημερομηνία 14.12.93, στη δε δεύτερη περίπτωση τα παρέλαβε η Φ.Μ., υπάλληλος επίσης του παραπάνω λογιστού, κατόπιν εξουσιοδοτήσεως προς αυτήν του Γ.Κ. (εκδότη) και διαμεσολαβήσεως του συνεργάτη του Β.Π., ο οποίος, όπως δήλωσε ο Γ.Β., τον παρακάλεσε να τον εξυπηρετήσει και αυτός το έπραξε διότι πρόκειται περί συναδέλφου του που διατηρεί λογιστικό γραφείο επί της Πλατείας Δημοκρατίας αρ. 12 ...». Εξ άλλου, για τη συναγωγή του ως άνω περί εικονικότητας των ενδίκων συναλλαγών συμπεράσματός της, η φορολογική αρχή, όπως αναφέρεται περαιτέρω στην αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, έλαβε υπ' όψιν και «δηλώσεις διαφόρων επιτηδευματιών προς τους οποίους εξέδωσε επίσης φορολογικά στοιχεία ο Γ.Κ. Ειδικότερα από τους επιτηδευματίες αυτούς δήλωσαν: α) Ο Ι.Σ., που ασχολείται με χωματουργικές εργασίες ότι «τα εμπορεύματα που αναφέρονται στα τιμολόγια πώλησης έκ-

δοσης Κ.Γ. τα παραγγέλλει στον κ. Π.Β. ... ο οποίος του έχει δηλώσει ότι κάνει τον πλασιέ. Τα εμπορεύματα του τα παραδίδει ο ίδιος στον οποίο και πληρώνει μετρητοίς, όπως είναι η συμφωνία τους. Τον κ. Κ. δεν τον γνωρίζει προσωπικά ...». β) Ο Σ.Ι., εκπρόσωπος της εταιρίας «Αφοί Σ.Ι. Ο.Ε.», που εδρεύει στο Ξινό Νερό Φλώρινας και έχει αντικείμενο εργασιών τις χωματοουργικές εργασίες, ότι τα εμπορεύματα για τα οποία εκδόθηκαν τιμολόγια πωλήσεως από τον Γ.Κ. του τα παρέδωσε ο Β.Β., στον οποίο και πλήρωσε και ότι δεν γνωρίζει προσωπικά τον εκδότη των τιμολογίων. γ) Ο Α.Μ. του Π., κάτοικος Δράμας, ότι τα εμπορεύματα που αγόρασε «τα έχει προσκομίσει ο Β.Β. κάτοικος Θεσ/νίκης, αντιπρόσωπος και η πληρωμή αυτών έγινε με επιταγή επ' ονόματι Β.Β. και δ) Ο Σ.Μ., που ασχολείται με χωματοουργικές εργασίες στη Μελική Φλώρινας, ότι τα εμπορεύματα για τα οποία εκδόθηκε τιμολόγιο του Γ.Κ. «μου τα παρέδωσε άτομο που ήλθε στο εργοτάξιο της Β. που εργάζομαι, τα στοιχεία του οποίου δεν ενθυμούμαι και τον πλήρωσα με προκαταβολή που πήρα από το ταμείο της Β.»». Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, στο οποίο προσέφυγε η αναιρεσίβλητη εταιρία κατά της επίδικης πράξεως επιβολής προστίμου, δέχθηκε την προσφυγή και ακύρωσε την πράξη, κρίνοντας ότι τα ένδικα ως άνω τιμολόγια δεν ήταν εικονικά αλλ' αφορούσαν πραγματικές συναλλαγές του εκδότη τους με την αναιρεσίβλητη. Η κρίση αυτή επικυρώθηκε με την αναιρεσιβαλλομένη ήδη απόφαση του διοικητικού εφετείου, με την οποία απορρίφθηκε έφεση που άσκησε κατά της πρωτόδικης απόφασης το Δημόσιο, ισχυριζόμενο ότι τα εν λόγω τιμολόγια ήσαν εικονικά γιατί ο εκδότης τους ήταν πρόσωπο ανύπαρκτο. Ειδικότερα, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, αφού έκρινε ότι «η φορολογική αρχή έφερε το βάρος της αποδείξεως ότι τα εκδοθέντα φορολογικά στοιχεία ήταν εικονικά, υπό την προεκτεθείσα έννοια», δέχθηκε ότι οι ένδικες συναλλαγές μεταξύ του εκδότη των στοιχείων αυτών (Γ.Κ.) και της αναιρεσίβλητης είχαν πράγματι λάβει χώραν (και, επομένως, δεν είχαν διαπραχθεί οι επίδικες παραβάσεις), λαμβάνοντας προς τούτο υπ' όψη και συνεκτιμώντας ότι ο εν λόγω Γ.Κ. είχε αρχικά «συγκεκριμένη επαγγελματική εγκατάσταση με αντικείμενο εργασιών την εμπορία των αγαθών που αναφέρονται στα εκδοθέντα στοιχεία»: ότι «από τη δήλωση της συζύγου του εκμισθωτή του ακινήτου, στο οποίο είχε την επαγγελματική του εγκατάσταση ο Γ.Κ., δεν συνάγεται ότι αυτός έπαυσε την εμπορική του δραστηριότητα αλλά μόνον ότι μετά το Δεκέμβριο του 1993 μετέφερε την επαγγελματική του εγκατάσταση σε άγνωστη γι' αυτήν διεύθυνση»: ότι η ύπαρξη του εν λόγω προσώπου «δεν αναιρείται από τον δηλωθέντα αριθμό ταυτότητας, που ανήκε σε άλλο πρόσωπο» ούτε από τη «μη αυτοπρόσωπη πάντοτε θεώρηση από τον ίδιο των στοιχείων της επιχειρησεώς του, αλλά μέσω τρίτων προσώπων», ούτε (όπως είχε υποστηρίξει με την έφεση το Δημόσιο) από το ότι δεν είχε υποβάλει δήλωση φορολογίας εισοδήματος και ΦΠΑ για το έτος 1994, είχε δε υποβάλει ανακριβείς δηλώσεις κατά το 1993· ότι στη σχετική έκθεση ελέγχου των φορολογικών οργάνων υπήρχαν αντιφάσεις ως

προς την παραδοχή από τον προμνημονευθέντα Π.Π. της ιδιότητάς του ως πληρεξουσίου του Γ.Κ.· ότι, ανεξάρτητα από την, κατά τα προεκτεθέντα, αμφισβήτηση από τη φορολογική αρχή του κύρους του προς τον ανωτέρω Π.Π. πληρεξουσίου εγγράφου, η οποία (αμφισβήτηση) δεν αρκούσε, κατά το δικαστήριο, για να στηρίζει την κρίση περί ανυπαρξίας του φερομένου ως εντολέως και παρέχοντος την προς τον Π.Π. πληρεξουσιότητα με το έγγραφο αυτό Γ.Κ., η δικηγόρος, πάντως, Ε.Π., που είχε μεταφράσει στα ελληνικά το εν λόγω πληρεξούσιο, είχε δηλώσει για τον Γ.Κ., σύμφωνα με την οικεία έκθεση ελέγχου, όπως αυτή περιγράφεται στην αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, «ότι πρόκειται περί υπαρκτού προσώπου, το οποίο εμφανίστηκε ενώπιόν της και της επέδειξε διαβατήριο που έφερε τη φωτογραφία του»· και, τέλος, ότι από τις προμνημονευθείσες δηλώσεις των τρίτων επιτηδευματιών προς τους οποίους είχαν επίσης εκδοθεί φορολογικά στοιχεία με εκδότη τον Γ.Κ., «δεν προέκυπτε ότι δεν έγιναν οι συναλλαγές με τον εκδότη των στοιχείων, απλώς αυτοί δήλωσαν ότι δεν τον γνωρίζουν προσωπικώς και ότι τα εμπορεύματα τους τα παρέδωσαν τρίτα πρόσωπα ...». Η κρίση αυτή του διοικητικού εφετείου είναι νομίμως και επαρκώς, κατ' αρχήν, αιτιολογημένη. Διότι, το δικαστήριο, αφού συνεξέτιμήσε όλα όσα, κατά τ' ανωτέρω, είχε προβάλει το Δημόσιο για να θεμελιώσει τον ισχυρισμό περί «ανυπαρξίας» του εκδότη των ενδίκων τιμολογίων και να αποδείξει, με τον τρόπο αυτό, την εικονικότητα των τελευταίων, έκρινε (το διοικητικό εφετείο) ότι δεν αποδεικνύονταν η εν λόγω «ανυπαρξία» και, συνακολούθως, ότι δεν αποδεικνύονταν η αποδοθείσα εικονικότητα, συνεπώς δε ότι δεν εστοιχειοθετείτο η αποδοθείσα στην αναιρεσιβλήτη παράβαση, λαμβάνοντας προς τούτο υπ' όψιν – ορθώς, κατά τα εκτεθέντα στη σκέψη 3 της παρούσης αποφάσεως – ότι το βάρος της αποδείξεως του ως άνω πραγματικού ισχυρισμού περί του ανυπαρκτού του εκδότη των τιμολογίων, έφερε η φορολογική αρχή. Συνεπώς, είναι αβάσιμοι και απορριπτέοι οι περί του αντιθέτου λόγοι αναιρέσεως που προβάλλονται με την κρινόμενη αίτηση και με τους οποίους, ειδικότερα, υποστηρίζεται ότι υφίστατο, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, νόμιμο μαχητό τεκμήριο υπέρ της εικονικότητας των ενδίκων τιμολογίων και ότι η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη ως προς την κρίση της για την ύπαρξη και την επιχειρηματική δραστηριότητα του εκδότη των τιμολογίων. Οι σχετικές αιτιάσεις, εξ άλλου, του αναιρεσειόντος Δημοσίου είναι απαράδεκτες και απορριπτέες κατά το μέρος που ενέχουν ευθεία αμφισβήτηση της ορθότητας της ως άνω ουσιαστικής κρίσεως του διοικητικού εφετείου και, ειδικότερα, καθ' ο μέρος το Δημόσιο, χωρίς να διατείνεται ότι είχε προβάλει σχετικούς ειδικότερους ισχυρισμούς ενώπιον του δικαστηρίου, ισχυρίζεται, και μάλιστα με αναφορές στην οικεία έκθεση ελέγχου, δηλαδή σε μη διαδικαστικό έγγραφο, ότι ο κύκλος εργασιών του εκδότη των ενδίκων τιμολογίων εμφανιζόταν (από τα στοιχεία που είχε εκδώσει) ιδιαίτερα υψηλός για το είδος και την ηλικία της επιχειρήσεώς του, καθώς και ότι οι εμφανισθέντες, κατά τα προεκτεθέντα, ως εκπρόσωποι

του εν λόγω προσώπου κατά τις συναλλαγές του, δεν μπορεί να είχαν ενεργήσει για λογαριασμό του. Τέλος, αβάσιμο είναι και το παράπονο του αναιρεσειόντος ότι «δεν εκτίθεται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ποιος πώλησε στην αναιρεσίβλητη εταιρία τα περιγραφόμενα στα φορολογικά στοιχεία αγαθά, δηλαδή ποιος συμβλήθηκε πραγματικά με την αναιρεσίβλητη εταιρία». Διότι, όπως ρητώς προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το διοικητικό εφετείο, απορρίπτοντας, κατά τα προεκτεθέντα, ως αναπόδεικτο τον ισχυρισμό περί εικονικότητας των ένδικων τιμολογίων, έκρινε κατ' ακολουθίαν ότι «οι συναλλαγές που αναφέρονται στα παραπάνω τιμολόγια ... έγιναν μεταξύ της εφεσίβλητης» [και ήδη αναιρεσίβλητης] «εταιρίας και του εκδότη των στοιχείων Γ.Κ.».

Σημείωση

Η έκδοση και κυκλοφορία των πλαστών και εικονικών τιμολογίων αποτελεί στη Χώρα μας τη βασική αιτία της φοροδιαφυγής. Σε πλείστες όσες περιπτώσεις, όμως, ο καλόπιστος επιτηδευματίας - λήπτης των τιμολογίων αυτών, ο οποίος πράγματι ουδεμία φορολογική παράβαση διαπράττει, επωμίζεται την ευθύνη και τις συνέπειες των εν λόγω παραβάσεων, με αποτέλεσμα την πιθανή οικονομική του εξόπτωση.

Με την απόφαση αυτή, έγινε δεκτό, ότι το βάρος της απόδειξης της εικονικότητας του φορολογικού στοιχείου φέρει, καταρχήν, η φορολογική αρχή. Στη περίπτωση δε, που η φορολογική αρχή επικαλείται ανυπαρξία του εκδότη βαρύνεται με την απόδειξη και αυτής.

Επιπλέον δε, η λήψη και καταχώριση στα βιβλία της επιχείρησης φορολογικών παραστατικών για συναλλαγές που πραγματοποιήθηκαν μέσω τρίτου προσώπου, χωρίς ο επιτηδευματίας να γνωρίζει προσωπικά τον πραγματικό εκδότη των παραστατικών δεν στοιχειοθετεί εικονικότητα της συναλλαγής.

Α.Φ.

Σ 24, ν. 1650/86, 2075/92, ΚΥΑ 69269/5387/90

Κινητή τηλεφωνία και περιβάλλον

Δεν επιτρέπεται να εκδοθεί άδεια εγκατάστασης κεραιάς κινητής τηλεφωνίας, και αν εκδόθηκε είναι ακυρωτέα, εφόσον δεν προηγήθηκε κοινή υπουργική απόφαση (ΚΥΑ) για τα μέτρα προφυλάξεως του κοινού και την έγκριση περιβαλλοντικών όρων για τη συγκεκριμένη εγκατάσταση.

ΣτΕ 3056/2003

(Σύνθεση: Κ. Μενουδάκος, Π. Πικραμμένος, Α. Θεοφιλοπούλου, Α. Ράντος, Α. Σακελλαροπούλου - εισηγήτρια, Σύμβουλοι, Β. Αραβαντινός, Θ. Αραβάνης, Πάρεδροι)

Επειδή, με την υπ' αριθ. 79800/Β/7745/24.12.1998 απόφαση του Προϊσταμέ-

νου της Διεύθυνσης Τεχνικής και Ελέγχου Επικοινωνιών του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών χορηγήθηκε στην εταιρία «S.» άδεια για την εγκατάσταση κεραίας κινητής τηλεφωνίας στη θέση Μ. στο Βύρωνα Αττικής. Ακολούθως, με την υπ' αριθ. 16444/1901/13.1.1999 πράξη της Διεύθυνσης Πολεοδομίας Αθηνών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών - Πειραιώς εγκρίθηκε η εκτέλεση δομικών κατασκευών από την ίδια εταιρία στην παραπάνω θέση για την εγκατάσταση του πιο πάνω συστήματος ραδιοεπικοινωνίας. Με την κρινόμενη αίτηση, οι αιτούντες, φερόμενοι, κατά τα προσκομισθέντα από αυτούς στοιχεία ως κάτοικοι γειτονικών με την επίμαχη θέση ακινήτων, ζητούν να ακυρωθούν οι παραπάνω αποφάσεις.

Επειδή, ως προς την άδεια εγκαταστάσεως κεραίας του Υπουργείου Μεταφορών η υπόθεση αρμοδίας, σύμφωνα με το άρ. 5 παρ. 1 περ. ζ' π.δ/τος 361/2001 (Α' 244), εισάγεται ενώπιον του παρόντος σχηματισμού, κατόπιν διαγραφής της από το πινάκιο του Δ' Τμήματος. Ενόψει δε της συναφείας της άδειας εγκατάστασης κεραίας σταθμού με την συμπροσβαλλομένη πράξη εγκρίσεως δομικών κατασκευών (ΣτΕ 2546/1999), συντρέχει περίπτωση να κρατηθεί η υπόθεση στο σύνολό της προς εκδίκαση, σύμφωνα με το άρθρο 67 παρ. 2 του κωδ. π.δ/τος 18/1989, αν και η δεύτερη αυτή πράξη ανήκει στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, σύμφωνα με το αρ. 1 παρ. 1 του ν. 2944/2001 (Α' 222), διότι, όπως έχει κριθεί, ισοδυναμεί με οικοδομική άδεια (πρβλ. ΣτΕ 4286/1999).

Επειδή, παραδεκτώς παρεμβαίνει στην παρούσα δίκη, υπέρ του κύρους των προσβαλλομένων πράξεων, η δικαιούχος των αδειών εταιρία «S.».

Επειδή, από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει κοινοποίηση των προσβαλλομένων πράξεων στους αιτούντες, από δε την από 17.3.1999 αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, την οποία άσκησαν στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών οι και ήδη αιτούντες και στην οποία αναφέρεται ότι οι εργασίες εγκαταστάσεως άρχισαν στις αρχές Φεβρουαρίου του 1999, δεν μπορεί να συναχθεί τεκμήριο πλήρους γνώσεως των εν λόγω πράξεων σε χρόνο που να καθιστά την κρινόμενη αίτηση, που κατατέθηκε στις 26.4.1999, τέσσερις μήνες μετά την έκδοση της πρώτης προσβαλλομένης πράξεως (24.12.1998), εκπρόθεσμη, όπως αβασίμως ισχυρίζεται η παρεμβαίνουσα. Η κρινόμενη αίτηση, λοιπόν ασκείται εμπροθέσμως και εν γένει παραδεκτώς.

Επειδή, με το άρθρο 24α του ν. 2075/1992 (Α' 129), το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 41 παρ. 2 του ν. 2145/1993 (Α' 88) και διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο πέμπτο παρ. 3 περ. Β και με το άρθρο έκτο του ν. 2246/1994 (Α' 172), και το οποίο ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, δεδομένου ότι ο νεότερος ν. 2801/2000 (Α' 46), που δημοσιεύθηκε μετά την έκδοση των προσβαλλομένων πράξεων, δεν καταλαμβάνει την επίδικη υπόθεση, ορίζεται ότι: «1. Εκτός από τις εγκαταστάσεις του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, για την εγκατάσταση κεραίας σταθμού στην ξηρά, εξαιρουμένης της λήψης ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων που προορίζονται για απευθείας λήψη από το ευρύ κοινό, απαιτείται άδεια η οποία χορηγείται από το

Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών. 2. (Όπως το πρώτο εδάφιο αντικαταστάθηκε με το άρθρο 5 παρ. 1 του ν. 2181/1994, Α' 10). Επιτρέπεται η εγκατάσταση δομικών ή μηχανικών κατασκευών πάνω στις οποίες τοποθετούνται κεραίες, πομποί, αναμεταδότες, και άλλες συναφείς εγκαταστάσεις σε δάση ... εφόσον δεν προκαλείται κίνδυνος πυρκαγιάς ..., ύστερα από άδεια του οικείου νομάρχη. Η εν λόγω άδεια χορηγείται σε ... τηλεπικοινωνιακές επιχειρήσεις που έχουν ως αντικείμενο την ίδρυση, εγκατάσταση και λειτουργία δικτύων ραδιοεπικοινωνιών ... 5α. Επιτρέπεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών η κατασκευή οικίσκου στέγασης μηχανημάτων σταθμών ραδιοεπικοινωνίας ... για την τοποθέτηση κεραιών εκπομπής ή και λήψης ραδιοηλεκτρικών σημάτων ... δ. (Όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 34 του ν. 2166/1993, Α' 137). Για την έγκριση τοποθέτησης των παραπάνω εγκαταστάσεων σε εντός ή εκτός σχεδίου περιοχές ειδικής προστασίας (π.χ. περιοχές της παρ. 9 του άρθρου 9 και της παρ. 4 του άρθρου 28 του ν. 1577/1985) και κατ' εξαίρεση των ισχυουσών σε αυτές διατάξεων και περιορισμών απαιτείται η σύμφωνη γνώμη των κατά περίπτωση αρμοδίων υπηρεσιών ή και της ΕΠΑΕ. ε. Για την κατά τα ανωτέρω τοποθέτηση των εν λόγω εγκαταστάσεων δεν απαιτείται η έκδοση οικοδομικής άδειας, αλλά έγκριση που χορηγείται από την αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία ... ζ. Στις δημιουργούμενες ως άνω εγκαταστάσεις λαμβάνονται μέτρα προφύλαξης του κοινού που καθορίζονται με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Μεταφορών και Επικοινωνιών, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. ... 7. Με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως μπορούν να τροποποιούνται οι διατάξεις της παραγράφου 5 του παρόντος άρθρου και να καθορίζονται οι εφαρμοζόμενοι τεχνικοί κανονισμοί και οι λεπτομέρειες της διαδικασίας έκδοσης των εγκρίσεων». Κατ' επίκληση της ανωτέρω εξουσιοδοτικής διατάξεως του εδαφίου ζ του άρθρου 24α εκδόθηκε, μεταγενεστέρως από τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, η υπ' αριθ. 53571/3839/1.9.2000 κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Υγείας και Πρόνοιας, Μεταφορών και Επικοινωνιών (Β' 1105), με την οποία καθορίζονται μέτρα προφύλαξης του κοινού από τη λειτουργία κεραιών εγκατεστημένων στην ξηρά.

Επειδή, εξάλλου, σε συμμόρφωση προς την περιεχόμενη στο άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος επιταγή για την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και την υποχρέωση να λαμβάνονται από την πολιτεία τα κατάλληλα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για τη διαφύλαξή του, εκδόθηκε ο ν. 1650/1986, (Α' 160), με τον οποίο θεσπίστηκαν κανόνες αναφερόμενοι, μεταξύ άλλων, στις προϋποθέσεις και στη διαδικασία για την έγκριση της εγκατάστασης δραστηριότη-

των ή εκτέλεσης έργων, από τα οποία απειλούνται δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ειδικότερα στο άρθρο 1 του νόμου αυτού γίνεται μνεία στην καθιέρωση κριτηρίων και μηχανισμών, ώστε ο άνθρωπος ως άτομο και ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, να ζει σε υψηλής ποιότητας περιβάλλον, μέσα στο οποίο να προστατεύεται η υγεία του και να ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητός του, μεταξύ δε των στόχων του νόμου αναφέρεται (παρ. 2 εδ. β') η διασφάλιση της ανθρώπινης υγείας από τις διάφορες μορφές υποβάθμισης του περιβάλλοντος, ειδικότερα τη ρύπανση και τις οχλήσεις. Περαιτέρω με το άρθρο 3 του νόμου παρέχεται εξουσιοδότηση για την κατάταξη των έργων και δραστηριοτήτων σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον, στη δεύτερη δε από τις κατηγορίες αυτές κατατάσσονται έργα και δραστηριότητες που, χωρίς να προκαλούν σοβαρούς κινδύνους ή οχλήσεις, πρέπει να υποβάλλονται για την προστασία του περιβάλλοντος σε γενικές προδιαγραφές, όρους και περιορισμούς, που προβλέπονται από κανονιστικές διατάξεις. Τέλος, κατά τη διάταξη του άρθρου 4 του ίδιου νόμου, για την πραγματοποίηση έργων ή δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στις πιο πάνω κατηγορίες απαιτείται η έγκριση περιβαλλοντικών όρων, που για τη δεύτερη κατηγορία, γίνεται με απόφαση του νομάρχη. Κατ' επίκληση εξουσιοδοτήσεων του νόμου αυτού, αλλά και σε συμμόρφωση προς τις Οδηγίες 84/360/ΕΟΚ και 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκδόθηκε η κοινή υπουργική απόφαση 69269/538/24.10.1990 (Β' 678), με την οποία, μεταξύ άλλων, ορίζονται τα έργα και δραστηριότητες κατά κατηγορία, τα στοιχεία και οι προδιαγραφές των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθώς και η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Τα έργα της Β' κατηγορίας δεν απαριθμούνται στην πιο πάνω απόφαση, αλλά στο άρθρο 5 αυτής ορίζεται ότι στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται τα έργα και οι δραστηριότητες, που δεν περιλαμβάνονται στον πίνακα του άρθρου 4, για τη λειτουργία των οποίων απαιτείται άδεια κατά την ισχύουσα νομοθεσία. Εξάλλου οι πιο πάνω διατάξεις του ν. 1650/1986 τροποποιήθηκαν μεταγενεστέρως με το ν. 3010/2002 (Α' 91), κατ' επίκληση των διατάξεων του οποίου, αλλά και σε συμμόρφωση προς τις Οδηγίες 961/ΕΚ και 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκδόθηκε η κοινή υπουργική απόφαση ΗΠ. 15393/ 2332/5.8.2002 (Β' 1022). Με την τελευταία αυτή απόφαση οι σταθμοί βάσης και αναμετάδοσης κινητής τηλεφωνίας κατατάσσονται, ως ειδικά έργα, στα έργα της δεύτερης κατηγορίας.

Επειδή, από το συνδυασμό των μνημονευθεισών διατάξεων του ν. 2075/1992 και εκείνων του ν. 1650/1986 και της κοινής υπουργικής αποφάσεως 69269/5387/1990, που είναι εφαρμοστέες στην παρούσα υπόθεση, προκύπτει ότι η εγκατάσταση κεραιάς κινητής τηλεφωνίας, για την οποία απαιτείται η κατά το ν. 2075/1992 άδεια, υπάγεται στα έργα Β' κατηγορίας, για τα οποία θεσπίζεται υποχρέωση προηγούμενης εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Εξάλλου, κατά την έννοια

των διατάξεων αυτών, που εναρμονίζονται με τις αρχές της προφύλαξης και της πρόληψης, το πιο πάνω πλέγμα ρυθμίσεων του ν. 1650/1986 και της κ.υ.α. 69269/5387/1990 εφαρμόζεται για τα έργα, τα οποία αφορούν οι μνημονευθείσες διατάξεις του ν. 2075/1992, με τις οποίες ουδεμία εξαίρεση προβλέπεται από τις ρυθμίσεις αυτές. Επομένως υπάρχει εκ του νόμου υποχρέωση προηγούμενης εκτιμήσεως, κατά τη διαδικασία που θεσπίζεται με το ν. 1650/1986 και την πιο πάνω κοινή υπουργική απόφαση, των επιπτώσεων από την εγκατάσταση των κεραιών κινητής τηλεφωνίας στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον προκειμένου να χορηγηθεί η κατά το ν. 2075/1992 άδεια εγκαταστάσεως.

Επειδή, εξάλλου, η έκδοση της προβλεπόμενης στο άρ. 24α παρ. 5 περ. ζ' του ν. 2075/1992 κανονιστικής υπουργικής αποφάσεως για τον καθορισμό μέτρων προφύλαξης του κοινού από τη λειτουργία των επίμαχων εγκαταστάσεων αποτελούσε αναγκαία προϋπόθεση για την εφαρμογή των ρυθμίσεων του νόμου αυτού, αφού με την απόφαση επρόκειτο να καθορισθούν τα επιστημονικώς ανεκτά όρια, στην τήρηση των οποίων απέβλεψε ο νομοθέτης, για την προφύλαξη του κοινού από τις επίμαχες εγκαταστάσεις. Κατά συνέπεια, πριν την έκδοση της αποφάσεως αυτής δεν ήταν, κατά το νόμο, επιτρεπτή η χορήγηση αδειών για την εγκατάσταση κεραιών κινητής τηλεφωνίας.

Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, η προσβαλλόμενη άδεια για την εγκατάσταση κεραιάς κινητής τηλεφωνίας εκδόθηκε, αφού λήφθηκε υπόψη το από 9.12.1998 πόρισμα επιτροπής που συστήθηκε με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Επικοινωνιών και αφορά την εγκατάσταση κεραιάς της παρεμβαίνουσας στην επίμαχη θέση. Στο πόρισμα αυτό αναφέρεται ως συμπέρασμα ότι: «η επιτροπή θεωρεί ότι σε χώρους που είναι προσιτοί από το γενικό πληθυσμό η ένταση ακτινοβολίας του σταθμού είναι χαμηλότερη από τη στάθμη αναφοράς των 4,5 W/m² που θέτει το πρότυπο ΕΛΟΤ EN V 50166/2». Σύμφωνα όμως με όσα εκτίθενται σε προηγούμενες σκέψεις, η άδεια αυτή είναι ακυρωτέα, κατά τον βασίμως προβαλλόμενο σχετικό λόγο, διότι εκδόθηκε χωρίς να έχει προηγηθεί η δημοσίευση της κ.υ.α. για τα μέτρα προφύλαξης του κοινού και η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για την επίμαχη εγκατάσταση. *Ενόψει όμως αντιθέτου νομολογίας του Δ' τμήματος (Δ' 2546/1999 και 1394/2001 7μελούς), το Τμήμα κρίνει ότι η υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου και να οριστεί ως εισηγητής η Σύμβουλος Αικ. Σακελλαροπούλου.*

Σημείωση

Άκρως σημαντική απόφαση του Ε' Τμήματος του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, που αφορά σε ένα επίκαιρο και συνάμα ευαίσθητο κοινωνικό θέμα, δηλ. της προστασίας του περιβάλλοντος.

Εκκινώντας η ως άνω απόφαση από τη συστηματική ερμηνευτική προσέγγιση

των ρυθμιζουσών τη συγκεκριμένη περίπτωση διατάξεων (ν. 1650/1986, ν. 2075/1992, κ.υ.α. 69269/5387/1990, κ.λ.π.) υπό το πρίσμα των κανονιστικών ρυθμίσεων του άρθρου 24 του Συντάγματος, συνάγει ότι, απαραίτητη προϋπόθεση για την εγκατάσταση κεραίας κινητής τηλεφωνίας, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, συνιστά η έκδοση της υπουργικής απόφασης (άρθρ. 24α παρ. 5 περ. ζ ν. 2075/1992), η οποία θα καθορίσει κατά τρόπο λεπτομερειακό τα μέτρα προφύλαξης του κοινού από τη λειτουργία των επίμαχων εγκαταστάσεων.

Η ως άνω απόφαση προσλαμβάνει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι επί του θέματος αυτού έχουν εκδοθεί αντίθετες αποφάσεις (2546/1999 και 1394/2001 του Δ' Τμήματος του ΣτΕ).

Συνεπώς, η απόφαση της Ολομέλειας στην οποία παραπέμφθηκε η υπόθεση αυτή αναμένεται με εξαιρετικό ενδιαφέρον.

Δ.Φ.

B. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΕΔ

Σ 94.3, ΚΠολΔ 1α, ν. 1406/83, ν.δ. 797/71 άρθρο 8.4 (βλ. πλέον ν. 2882/2001 άρθρο 8.3)

Δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων στις διαφορές του άρθρου 8.4 ν.δ. 797/71 (τόρα ν. 2882/01 άρθρο 8.3)

Αν το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων δεν συμμορφώνεται με την υποχρέωσή του να καταβάλει στον δικαιούχο της αποζημίωσης για απαλλοτρίωση το κατατεθέν ποσό, αναφύεται διαφορά ιδιωτικού δικαίου υπαγόμενη στα πολιτικά δικαστήρια (πλειοψηφ.) *Αντίθ. μειοψηφία:* Η διαφορά υπάγεται στα διοικητικά δικαστήρια.

ΑΕΔ 6/2001

(Σύνθεση: Σ. Μαθίας, Χ. Γεραρής, Μ. Δημητρόπουλος, Π. Χριστόφορος, Θ. Χατζηπαύλου, Ν. Σκλίας, Γ. Κρασσάς, Ε. Λαμάσκος - εισηγητής, Α. Ντόβα, Δ. Σουλτανιάς, Μ. Καραμανώφ, Δ. Τραυλός - Τζανετάτος, Γ. Σιούτη)

Το άρθρο 8 του ν.δ. 797/1971 «περί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων» (για δημόσια ωφέλεια) ορίζει: «1. Ο υπόχρεος προς πληρωμήν αποζημίωσης δύναται, αντί καταβολής, να καταθέση την προσωρινώς ή οριστικώς προσδιορισθείσαν τοιαύτην εις το Ταμείον Παρακαταθηκών και Δανείων, υπέρ του δικαιούχου, εάν δεν έχει εισέτι εκδοθεί τελεσιδίκος απόφασις περί αναγνώρισεως αυτού ... 2. Το Ταμείον Παρακαταθηκών και Δανείων αποδίδει το κατατεθέν ποσόν εις τον αναγνωρισθέντα δικαιούχον επί τη προσκομίσει της τελεσιδίκου αποφάσεως περί αναγνώρισεως αυτού ... 5. Το Δημόσιον και το Ταμείον Παρακαταθηκών και Δανείων, καταβάλοντα την αποζημίωσιν εις τους δικαστικώς αναγνωρισθέντας δικαιούχους, απαλλάσσονται πάσης υποχρεώσεως και ευθύνης έναντι οιουδήποτε τρίτου ... 6. Το Ταμείον Παρακαταθηκών και Δανείων δύναται να καταβάλει εις τον δικαιούχον την αποζημίωσιν και πρό της δικαστικής αναγνώρισεως του δικαιούχου, μετ' έλεγχον των τίτλων ιδιοκτησίας και σύμφωνον γνώμην της νομικής του υπηρεσίας». Κατά το άρθρο δε 7 παρ. 1 του ίδιου ν.δ. 797/1971 η αναγκαστική απαλλοτρίωση για δημόσια ωφέλεια συντελείται είτε με την καταβολή στο δικαιούχο της αποζημίωσης, που ορίσθηκε δικαστικά, είτε με την κατάθεση της αποζημίωσης αυτής στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και δη με τη δημοσίευση της καταθέσεως στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Συνεπώς, (και) με τη δημόσια αυτή κατάθεση εκπληρώνεται η υποχρέωση προς καταβολή της ως άνω αποζημίωσης και περατώνεται η δημοσίου δικαίου σχέση από την αναγκαστική απαλλοτρίωση, σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 4 εδ. β' του Συντάγματος σε συνδυασμό προς το άρθρο 431 του ΑΚ. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 830 παρ. 1 εδ. α' του ΑΚ η κατάθεση χρημάτων ή άλ-

λων αντικαταστατών σε περίπτωση αμφιβολίας λογίζεται ως δάνειο, αν ο θεματοφύλακας έχει εξουσία να τα χρησιμοποιεί, οπότε ο θεματοφύλακας, σύμφωνα με την περί δανείου διάταξη του άρθρου 806 του ΑΚ, αποκτά την κυριότητα των παρακατατεθέντων, υποχρεούμενος να αποδώσει άλλα πράγματα της ίδιας ποσότητας και ποιότητας. Εξ άλλου κατά το άρθρο 411 του ΑΚ επί υποσχέσεως υπέρ τρίτου ο τρίτος έχει δικαίωμα να απαιτήσει την παροχή απευθείας από αυτόν, που υποσχέθηκε, αν προκύπτει τέτοια θέληση των συμβληθέντων μερών ή αυτό συνάγεται από τη φύση και το σκοπό της συμβάσεως. Αυτονόητο είναι ότι το άμεσο αυτό δικαίωμα έχει ο τρίτος και όταν τούτο προκύπτει απευθείας από το νόμο. Από το συνδυασμό όλων των ανωτέρω συνάγεται ότι επί δημόσιας καταθέσεως, δικαστικά προσδιορισμένης, αποζημιώσεως για αναγκαστική απαλλοτρίωση για δημόσια ωφέλεια, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αφού προδήλως έχει εξουσία χρησιμοποίησης των χρημάτων της εν λόγω αποζημιώσεως (όπως προς δανειοδότηση τρίτων, εξόφληση άλλων υποχρεώσεων του κλπ), αποκτά, όπως επί δανείου, την κυριότητα των χρημάτων αυτών και έχει ενοχική υποχρέωση να αποδώσει ίσο χρηματικό ποσό στο δικαιούχο, ο οποίος θα αναγνωρισθεί δικαστικά. Ο δικαιούχος αυτός έχει κατά το ως άνω άρθρο 8 παρ. 2 του ν.δ. 797/1971 και, σε κάθε περίπτωση, βάσει της φύσεως και του σκοπού της συμβάσεως παρακαταθέσεως, το δικαίωμα να απαιτήσει απευθείας από το Ταμείο το εν λόγω ποσό. Πρόκειται, λοιπόν, για γνήσια υπέρ τρίτου σύμβαση, η οποία λειτουργεί ως δάνειο και η οποία έχει χαρακτήρα συμβάσεως του αστικού δικαίου. Η εκπλήρωση, συνεπώς, της αντίστοιχης υποχρέωσης του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων ανάγεται στη διαχείριση της ιδιωτικής περιουσίας του στην οποία και περιέρχεται το κατατιθέμενο χρηματικό ποσό. Το ότι κατά τη νομοθεσία περί του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων (βλ. ιδίως άρθρα 1 του ν.δ. 4206/1961, 2Α' περ. 1 του ν.δ. της 21.3/3.4.1926, που κυρώθηκε με το ν.δ. της 12/12.11.1927 και το τελευταίο με το ν. 3446/1928 και 1 του π.δ. της 30.12.1926/3.1.1927) το Ταμείο αυτό είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και πιστωτικός οργανισμός δημοσίου και κοινωνικού συμφέροντος και οι ως άνω παρακαταθέσεις σε αυτό χαρακτηρίζονται ως υποχρεωτικές και δικαστικές δεν μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετική λύση, αφού τα βασικά χαρακτηριστικά των συμβάσεων για τις παρακαταθέσεις αυτές προέρχονται από το αστικό δίκαιο. Άλλως τε, το μεταγενέστερο ν.δ. 797/1971 ρητά ορίζει κατά τα ανωτέρω ότι ο υπόχρεος προς αποζημίωση απλώς «δύνатаι, αντί καταβολής» να προβεί σε δημόσια κατάθεση. Ούτε έχει επί του προκειμένου σημασία το κατά νόμο άτοκο της παρακαταθέσεως και η προβλεπόμενη από το νόμο απαλλαγή, σε κάθε περίπτωση, του Ταμείου επί καταβολής από αυτό στον δικαστικά αναγνωρισθέντα δικαιούχο. Γι' αυτό και είναι σύμφωνη προς το άρθρο 94 παρ. 3 του Συντάγματος η διάταξη του άρθρου 8 παρ. 4 του ν.δ. 797/1971, κατά την οποία «πάσα διαφορά περί την απόδοσιν υπό του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων εις τον δικαιούχον του κατα-

τεθέντος ποσού λύεται οριστικώς υπό του κατά το άρθρον 18 του παρόντος αρμοδίου δικαστηρίου» (δηλ. του μονομελούς - πολιτικού - πρωτοδικείου) «κατά την υπό του Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας προβλεπομένη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων». Άρα, η ένδικη υπόθεση, που αντικείμενο έχει την επιδίκαση αποζημιώσεως εις βάρος του εναγομένου (ήδη καθού) Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων για αθέτηση της υποχρεώσεώς του να καταβάλει σε, δικαστικά αναγνωρισμένο, δικαιούχο – και ήδη στους κληρονομήσαντες αυτόν – το ποσό, που είχε δημόσια κατατεθεί στο Ταμείο αυτό ως αποζημίωση, δικαστικά προσδιορισθείσα, για αναγκαστική απαλλοτρίωση λόγω δημόσιας ωφέλειας, ανάγεται σε διαφορά του ιδιωτικού δικαίου κατά τα άρθρα 94 παρ. 3 του Συντάγματος και 1 στοιχ. α' του ΚΠολΔ. Διότι, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, η ως άνω υποχρέωση του Ταμείου πηγάζει όχι από τη δημοσίου δικαίου σχέση της αναγκαστικής απαλλοτριώσεως, η οποία έχει περατωθεί με τη δημόσια κατάθεση της αποζημιώσεως, αλλ' από τη σύμβαση περί της καταθέσεως αυτής, η οποία έχει χαρακτήρα συμβάσεως του ιδιωτικού δικαίου. Ο νομικός δε από τους ενάγοντες (ήδη αιτούντες) με το δικόγραφο της αγωγής χαρακτηρισμός αυτής ως στηριζόμενης στα άρθρα 105 και 106 του ΕισΝΑΚ δεν δεσμεύει το Δικαστήριο, αφού ο νομικός χαρακτηρισμός της αγωγής γίνεται από το δικαστήριο με βάση το αντικειμενικό περιεχόμενό της. Πρέπει, συνεπώς, η ανακύψασα αποφαιτική σύγκρουση να αρθεί υπέρ της δικαιοδοσίας των πολιτικών δικαστηρίων, να εξαφανισθεί η, αντιθέτως κρίνασα απόφαση του (πολιτικού) Εφετείου Αθηνών και να παραπεμφθεί η υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο Εφετείο αυτό (βλ. άρθρο 47 παρ. 4 του ν. 345/1976).

Μειοψήφησε ένα μέλος του Δικαστηρίου, ήτοι ο Σύμβουλος της Επικρατείας Θεόφιλος Χατζηπαύλου, ο οποίος διατύπωσε την ακόλουθη γνώμη: Η αναγκαστική απαλλοτρίωση αποτελεί θεσμό του δημοσίου δικαίου και ως εκ τούτου οι σχετικές διαφορές που ανακύπτουν είναι διοικητικές διαφορές υπαγόμενες στην αρμοδιότητα των διοικητικών δικαστηρίων και ειδικότερα στο Συμβούλιο της Επικρατείας εάν πρόκειται περί ακυρωτικών διαφορών ή στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια εάν πρόκειται περί διαφορών ουσίας. Εξάιρεση προβλέπεται στο Σύνταγμα ως προς τον καθορισμό της αποζημιώσεως, η οποία ορίζεται πάντοτε από τα πολιτικά δικαστήρια (άρ. 17 παρ. 4). Επίσης το Σύνταγμα προέβλεπε εξάιρεση ως προς τις διοικητικές διαφορές ουσίας, οι οποίες δεν είχαν ακόμη υπαχθεί στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και οι οποίες μέχρι την υπαγωγή τους στα δικαστήρια αυτά εξακολουθούσαν να υπάγονται στα πολιτικά δικαστήρια (άρθρο 94 παρ. 1 και 2). Ήδη μετά την ολοκλήρωση της δικαιοδοσίας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων (ν. 1406/83) όλες οι διοικητικές διαφορές ουσίας υπάγονται πλέον στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια. Διοικητικές διαφορές ουσίας είναι βεβαίως και οι διαφορές περί την απόδοση από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων στο δικαιούχο ιδιοκτήτη του κατατεθέντος ποσού αποζημιώσεως, δοθέντος άλλωστε ότι

η καταβολή της αποζημιώσεως (και όχι απλώς η παρακατάθεσή της), αποτελεί το θεμελιώδη κατά το Σύνταγμα όρο για τη συντέλεση της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης (άρθ. 17 παρ. 4). Ενόψει των ανωτέρω πρέπει να θεωρηθεί πλέον ως αντισυνταγματική η διάταξη του άρθρου 8 παρ. 4 του ν.δ. 797/1971 που προβλέπει την εκδίκαση των διαφορών αυτών από τα πολιτικά δικαστήρια. Επομένως, έπρεπε, κατά τη γνώμη του μειοψηφήσαντος, η ανακύψασα αποφαστική σύγκρουση να αρθεί υπέρ της δικαιοδοσίας των διοικητικών δικαστηρίων.

Σημείωση

Αντί άλλου σχολιασμού ακολουθεί η μελέτη του *Ι. Καστριώτη*, που εκπονήθηκε με αφορμή τη δημοσιευόμενη απόφαση.

Digesta - Freelaw.gr